ԱՐՄԱՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքիայի և Ռուսիոյ համար տարեկան 23 Ֆրանգ
Ուրիշ ամեն տեղերի » » 20 »
Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ փոստի ծախքը։
Բաժնէդիները կանխիկ կը վճարուին։ Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժնորդագրութիւնները ալ կընդունուին, առանց ուրէ յաւելեալ բաժնէգնին վրայ։
Խմբագիր-Տնօրէնին հետ կարելի է տեսնուիլ խմբագրատունը ամեն օր կէսօրէնյետոյ, ժամ 2էն մինչև 4 մսյն։

Ա ՏԱՐԻ ԹԻՒ 16

1885 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 7
(ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25 Հ. Տ.)

ՀԱՅԵՐԷՆ

Կը հրատարակուի Դշ. և Երք. օրեր

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Փոխադրութիւնները կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Փոխադրութեան 1 մէջտեղ տողը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։
Նամակ կամ ծրար պէտք է ղրկել խմբագրութեան հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*, rue Arménie, 2 (Hôtel Forer), MARSEILLE.

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction (Hôtel Forer).

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վաթսուն մեհեռոդ յօդուած. —Նամակ Անգլիահց (Քաճըէլսըքը). —Նամակ Փիւրքիահց (Վան). —Թուսմոգհց Times ի բղրակցին տուած հեռագրին քաղուած. —Պոլկարահայ յեղափոխութիւն. —Ֆրանսա. —Տեղական. —Արտասահմանի լուրեր. —Առեւտրական. —Փաստուցումներ. —Հանասիրական (Հայ Գիւտազմունիմ)։

ՎԱԹՍՈՒՆՄԷՆԵՐՈՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Ա.

Հնդկաստանի և Եգիպտոսի խընդիրը Զիւլֆիկեարէն և Խարտումէն ի վեր և ի Ֆելէյահ վոխադրուած է այժմ, ուր արծիւն ու առիւծը տարբեր դոյն ու կերպարանով կը մրցին իրարու հետ։

Եօթ տարի յառաջ մեզ վիճակեցաւ Պուլկարները Ռումելիոյ Ագէքսանդրը Բ. ազատարար կոչելու պատրաստութեան չնորհիւն Թօթափելու Թիւրքիոյ անտանելի լուծը. եօթ տարի վերջ՝ Արեւելեան Ռումելիի առանձնաչնորհեալ նահանգը Պուլկարական գրօշակին տակ միաբերան և անկախութիւն կը հառաչէ։

Աւստրիան, Իտալիան, Յունաստանը, Սերպիան, Մօնթենեկրօն, կը բնաբեն և Ալպանեան ամենքն արծուն կը պատրաստուին իրենց բնական բաժիններն առնելու. միայն Հայը մի՛չտ անգործութեան, մի՛չտ ի քուն, պատեհութեանէն օգուտ քաղել չի գիտեր։

Եւրոպական լրագիրները Պուլկարիոյ յարուցած ազմուկին միայն կը զբաղին, այն խեղճ ազգին, որոյ քանի մ՝ տարի յառաջ թերեւս անունը չէին յիշեր, և կը զարմանան այժմ թէ ի՛նչպէս կը համարձակի Պուլկարի դաշնագիրն պատռել։ Սակայն Պուլկարի դաշնագիրն ո՛վ է պատռողը։ Եւրոպան ինչ չունա կը մնայ օրհնագիրներու անօրինութիւնները. Վեհ. Սուլթանը ի՛նչ կարեւորութիւն տուաւ այդ դաշնագրի յօդուածներուն. Մեծին Բրիտանիոյ առանձնած բարեհաճագինց գործադրութեան հակատութիւն ի՛նչ արդիւնք ունեցաւ։ — Հարցնող փնտռող չկայ։

Ինչո՞ւ Անգլիան, որ Պուլկարի դաշնագրի հեղինակն էր, առանց նահապետ մեծ տէրութեանց հետ համաձայնելու և առանց զեւէ գոհացութեան գտնելի դրաւեց Կիպրոսը ճիշդ այն պահուն, երբ Օսմանեան հոլային իրաւունքը անվիճար պահել կը փափաքէր և ճնշումներ կը գործադրէր Ռուսաց արեւմտեան ձեռք բերած հողերը թողուլ։ Ինչո՞ւ Անգլիան Աւստրի վաշայի և Մէհմետի պատրաստակամ Սուլթանի դեսպանութեան վերաբերեալ յեղափոխոս մը անգամ, և իբր թղթատար, և իբր թղթատուփերը միշտ Սուլթանի անձնապահները պատռելէն, և այսօր Եգիպտոսի պէս մեծ պատասխանատուութիւն ունի, և տակաւին Պուլկարի դաշնագրին անեղծ պահել կը ձեւացնէ։

Թուրքիոյ երկիրն ալ Սուլթանի դերիշխանութեան տակն էր, և Գադիան Պուլկարի դաշնագիրն ատոր պատրաստելէն վերջ, դրաւեց զայն։

Մի՛թէ Պուլկարի դաշնագրին չի՛ վերաբերիր Հայկական խնդիրը կամ 61–րդ յօդուածը, որոյ ղօրութիւնն մեծ ազդեցութիւնք հաւատքարար Հայաստանի բարենորոգմանց գործադրութեան հսկելու պարտաւորութիւն կը տանձնէին. արդ Սուլթանի կառավարութիւն ի՛նչ բանի գործածեց այդ պատկառելի դաշնաթուղթը։ Ինչո՞ւ օր մ՝ օրանց ոչ մէկ պետութիւն չի բողոքեց Սուլթանի դէմ, որ իրենց ստորագրութեան հետ այնչափ անարդարար չի վարուէր. ընդհակառակն դիւանագիտութեան համաձայնութիւնը մեզ ստիպեց ամենքս մեր ձայնը կտրել, որ Սուլթանին ձայնը ունկնդրուի։

Ինչո՞ւ Անգլիան, որ Պուլկարի դաշնագրի հեղինակն էր, առանց նահապետ մեծ տէրութեանց հետ համաձայնելու և առանց զեւէ գոհացութեան գտնելի դրաւեց Կիպրոսը ճիշդ այն պահուն, երբ Օսմանեան հոլային իրաւունքը անվիճար պահել կը փափաքէր և ճնշումներ կը գործադրէր Ռուսաց արեւմտեան ձեռք բերած հողերը թողուլ։ Ինչո՞ւ Անգլիան Աւստրի վաշայի և Մէհմետի պատրաստակամ Սուլթանի դեսպանութեան վերաբերեալ յեղափոխոս մը անգամ, և իբր թղթատար, և իբր թղթատուփերը միշտ Սուլթանի անձնապահները պատռելէն, և այսօր Եգիպտոսի պէս մեծ պատասխանատուութիւն ունի, և տակաւին Պուլկարի դաշնագրին անեղծ պահել կը ձեւացնէ։

Թուրքիոյ երկիրն ալ Սուլթանի դերիշխանութեան տակն էր, և Գադիան Պուլկարի դաշնագիրն ատոր պատրաստելէն վերջ, դրաւեց զայն։

Մի՛թէ Պուլկարի դաշնագրին չի՛ վերաբերիր Հայկական խնդիրը կամ 61–րդ յօդուածը, որոյ ղօրութիւնն մեծ ազդեցութիւնք հաւատքարար Հայաստանի բարենորոգմանց գործադրութեան հսկելու պարտաւորութիւն կը տանձնէին. արդ Սուլթանի կառավարութիւն ի՛նչ բանի գործածեց այդ պատկառելի դաշնաթուղթը։ Ինչո՞ւ օր մ՝ օրանց ոչ մէկ պետութիւն չի բողոքեց Սուլթանի դէմ, որ իրենց ստորագրութեան հետ այնչափ անարդարար չի վարուէր. ընդհակառակն դիւանագիտութեան համաձայնութիւնը մեզ ստիպեց ամենքս մեր ձայնը կտրել, որ Սուլթանին ձայնը ունկնդրուի։

Եօթ տարի է որ Հայաստանի հայերը Անգլիոյ անկեղծութեան և պաշտպանութեան ապաւինեցան, որ բարենպաստ գործադրութեան հսկողութեան մը առանձնած էր. ոչ միայն ի Պուլկարիա, այլ Կիպրոսի պաշտպանողական և յարձակողական դաշնակցութեամբն։ Սակայն Հայը ուրիշ արդիւնք մը չունեցաւ, քան թէ տէրութեանց անունց թշնամութիւն և նախանձ գրգռել իրենց դէմ և Սուլթանի կառավարութեան ցասումն ու հալածանքներն կրկնապատկել։

Հինգ տարիէ ի վեր Հայը ազգութեան աճեալ գիտութեամբ ծանօթացեալ իրենց տիրոջ՝ Սուլթանին. վերջին պատերազմէն վերջը ցայտ վայրկեան չդադրեցան միւնետյն բազմարդիւն ծառայութիւնն. ի՛նչ փոխարինութիւն, ի՛նչ վարձատրութիւն ստացան այդ ոսկեղօտ տիրոջմէն. եթէ ոչ գիրենք բնաջինջ ընելու խորհուրդ և ձեռնարկութեան պէտքի հետեւանքներ տեսնելու դժբաղդութիւնն ունենալ։

Եթէ եօթ տարի ևս յայս պնդենք 61–րդ յօդուածի, Անգլիոյ և Սուլթանի վրայ, եօ՛թ տարի վերջ, 61–րդ յօդուածը Հայաստանի Հայոց գերեզմանի տապանագիրն կը դառնայ...։

Մինչեւ ցարդ ընդունայն և անբնական փորձերով զբաղեցանք և միշտ»։ Անդրիացի օրիորդը արդէն վալթերաքօթին վիպը մատեր էր և զնայելն դէմքով միտ կը դնէր այս պատմութեան։ Իր սիրուն կերպարանքը անտեղի զսպաթութեամբ մը կը փոխարկուէր և լսելեայն կուզէր ըսել իր կողմն. «Ահա ճշմարիտ սէր, ահա՛ ճշմարիտ սիրական. ամէն օրիորդ այսպէս ըլլալու էր»։ Հայազդին ալ քիչ մը հպարտութեամբ կուրծքանար հանգստանալ դանուելով Երևանեան դիւցազնուհիին և կսխատեր իր միտքին վերանքը փարատել։ «Կարելի է որ սխալիմ, բաւ անկիա մէկ քանի րոպէէն. մարդ դատնիք մ՝ է և կեանքիս պարագաները միտք չեն օգներ լաւ դատելու։ Ընկերական վիճակը...

— Ո՜հ. Բուսոյին կարծիքները հինցան, կրկնեց անդրիացին հեգնելով մը. եթէ վարութիւնը կուտայ անյուսութիւն, արիութիւնը պէտք է որ տայ վստահութիւն։

— Ինչևէ. կարդէ դուրս չնորհակալ եմ ձեր ըրած պատմութիւնէն և հաւատալի եղիք որ ասկէ աւելի ուրախութիւն չեմք կրնար տալ ինծի»։

(Շարունակելի)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՑ ԳԻՒՑԱԶՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

(Շարունակութիւն բիւ. 151.6։)

Աբիկա կը հաւատայ, կը խոստանայ, արտասուք կը թափէ, կը սրամի և այնքան յուսաբեկ վիճակի մը մէջ կ՝ընկղմի որ միտքը կը դնէ նոյն գիշերը ինքնասպանելու այս աշխարհէ։ Ինչ առնէն արի օրիորդը այս որոշումը կատարելու դիւրին համրայ մը կը վճռուէ միտքին մէջ, բոլոր դիւղը ոտքի կելնէ, կը յուզի իր բանտարգելութեան լուրը առնելով։ Մօտակայ դիւղերու մէջն ալ կը տարածուի այն և կարդէ դուրս չկոթ կը պատճառէ։ Ամէն մարդ կը սրամտի, ամէն սիրտ վրիժառու ոգի մը կզգենու և ամէն թև կը պնդուի համարձակ նահատակուհի մը բանտը խանձին ձեռքէն ազատելու համար։ Իր սիրականը մանաւանդ վաճառ բարկութեամբ կը բորբոքի, քանի մը քաջերու հետ դաշնագիր կընայ և կը պատրաստուի մկկէն իր սիրուհին ազատել անկէ կամ անոր քով մեռնիլ հոն։ Այս դիտաւորութեանով դիշերը կապաւորուի իր համակամիներու հետ, կուզայ, կը հասնի բերդին առջև և կոկոր երդելով և աւետելով նշան տալ ու հասկնալ թէ ո՛ր կողմ կը դտնուի դիւցազնուհին։ Հայկեան դուստրը այն ժամուս մէջ արտասուք կը հակէր և իր մահարեր կսքը ի գործ դնելու վրայ էր, երբ մկկէն ձայն մը կառնու, արտասուքնդ կը կանգնի, ականջ կը դնէ և ի՛նչ լսէ... իր սիրականին ձայնը։ Երկնային ձայն մ՝ է այս իրեն համար որ մկկ րոպէի մէջ ոգի կուտայ իր սիրոյն։ Կը քաջալերուի, վեր կոտկ առնարար և ամէն վտանգ մոռնալով բերդին պատուհանը կը բանայ... Ո՜հ, ի՛նչ սոսկալի վիհ կը բաժնէր գինքը իր սիրականէն. բայց կո՛յ արդեօք վիհ մը այնքան ընդարձակ որ երկու սիրտեր իրարու միանալուն արգելք ըլլայ։ Խրամ, վոտ, բարձրութիւն, հեռաւորութիւն ի՞նչ են այն աչքին համար որ սիրոյ գէմքը կը նշմարէ և որուն այս տեսքը ամէն բան մոռնալ կուտայ։ Յանկարծ պատուհանին վրայ կելնէ, բոլորտիքը կը նայի, կամիտութի և աւետ օրէն կը նետուի վար, թեւ տարածէ՛ ակը գոչելով... Կիյնայ դիւցազնուհին չոր հողին վրայ, կը վիրաւորուի մկկ երկու կողմէն, կը գլորի արիւնաթաթաւ և կը հաչմի կը մնայ հոն։ Ազգային քաջերը կը տեսնեն անոր անկումը, կը ըսեն անոր մնչիւնը և կը վազեն կուգան. բայց ինչ տաեն զանիկա վերցնելով վախչելու կաչխատին՝ պարսիկ պահապանները վրայ կը հասնին և սաստիկ կռիւ մը կսկսի երկու կողմն։ Թուրերը կը շրջան մութին մէջ, արիւնը կը հոսի և խառն չիսթ մը սիրտերը կը պղտոէ։ Օրիորդին սիրականը երկու վերք կառնու և իր սիրուհին քիչ մը հեռու կիյնայ կիսամեռ։ Ի վերջ յաղթութիւնը կը մնայ պահապաններուս քով որ մկկ քանի հոգի կը բռնեն և վիրաւորներուն հետ բանտ կը տանին զանոնք։ Հետեւեալ առտու Հիւսկինեան այս դէպքը կիմանայ և դեղանի օրիորդին արիութիւնը այնքան ազդու ազատութիւն կընէ իր վրայ որ կը նեղէ և ազատութիւն կը չնորհէ անոր։ այնքան իրաւ է որ աւելին վատ մարդու սիրտին մէջ խորչմը կայ միտ զոր բնական օրէնքը վերջ կը պահէ ազատեցնելու...։» Այս բաւ այնիս օտարականը և սկսաւ հայ երիտասարդին երեսը նայիլ իբր թէ ըսել ուզելով անոր. «կը տեսնէք որ իրաւունք չունիք յուսահատիլ և մարդերը զարշ գեղանի սեռին

ԴԱՐՁԱԾ ԿՈՏՈՂ

Պաշտօնական տեղեկագրէն կ՚իմանանք, որ Ռուսիոյ Ներքին գործոց նախարարը հրամայած է, որ Ռուսիոյ մէջ գտնուող Հայ գաղթականները, որոնք Ռուսիոյ հպատակութենէն հրաժարած են, ետ դարձնեն իրենց հայրենիքը։ Ասոնք ամէնքն ալ Կարսի մարզէն գաղթած են Ռուսիա, երբ Ռուսիա զայն գրաւած էր։ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ, որ ասոնք ետ դառնան իրենց հայրենի տեղերը, որոնք հիմա Թուրքիոյ տիրապետութեան տակ են։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը ասոնց ետ դարձին համար կ՚ուզէ, որ ասոնք ամէնքն ալ հաւաքուին Կարսի մէջ, որ հոն ստանան իրենց անցագիրները։ Ասոնք պէտք է հոն հաւաքուին մինչեւ 1 Հոկտեմբեր 1885։ Ետքը անոնց անցագիրները պիտի չտրուին։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ, որ ասոնք ետ դառնան, որովհետեւ ասոնք Ռուսիոյ հպատակութենէն հրաժարած են, ուրեմն Ռուսիոյ համար անպէտք են։ Ասոնք ետ դառնալով՝ Ռուսիոյ հողերը պիտի մնան անմշակ, ինչ որ Ռուսիոյ համար մեծ վնաս մըն է։ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ, որ ասոնք ետ դառնան, որպէսզի հոն մշակեն հողերը։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը ասոնց ետ դարձին համար կ՚ուզէ, որ ասոնք ամէնքն ալ հաւաքուին Կարսի մէջ, որ հոն ստանան իրենց անցագիրները։ Ասոնք պէտք է հոն հաւաքուին մինչեւ 1 Հոկտեմբեր 1885։ Ետքը անոնց անցագիրները պիտի չտրուին

Ժամանէն։ Խորհրդական անդամը կը պատասխանէ թէ այդ վարժարան ազգային լինելով, եթէ անէ դիտողութիւն ունի, պէտք է որ ազգային առաջնորդարանին հաղորդէ։ Հետեւեալ օր, առաջնորդարանէն պաշտօնական գրով Թաղ. խորհրդին։ Եւ զարմանալին այն է՝ որ Պօղոս եպիսկոպոս կը հաստատէ ալ այդ դրութեան մէջ դիտողութիւն անել թէ Յայնկոյանները իր խորհրդին հետեւիլ չուզելնան համար, կառավարական միջամտութեան տեղի տուին։ Բայց ինչո՞ւ զարմանանք Պօղոս եպիսկոպոսի այս առաջին համարձակ վերաժողովրդութեան վրայ. քանի որ իր քսանիչ տարուան Թիւրք կառավարութեան իր ազ բազմերէն է, եղած իր վաղեմի հոգեվից բարեկամ Յարութեան պատրիարքը, ամէն բանութիւններ կարող է իզդած դնել համարձակ և անարգել։

Եթէ Պօղոս եպիսկոպոս շատ ազդեցութեան տէր է, Յոգ կառավարութեան առջեւ պաշտպանէ այն խեղճ հայ պատանիին դատը որ 3 շաբաթ յառաջ, Ս. Յակոբ Թաղին մէջ, մի խումբ սրիկայ Թիւրք պատանիներ այն տարիքն առածի ծեծած էին որ 4 օր յետոյ մեռաւ։ Բժիշկները այժմ մեռելը դերեզմանէն հանելով Թօքաթը կը քննեն թէ ծեծէ՞ն մեռած է թէ ուրիշ ախտէ։ Կասկած թէ Թիւրքերու Հառանեան կառավարութեան կողմէն կը պաշտպանուի այդ ապանուած հայ տղայի գործ, մինչդեռ Պօղոս եպիսկոպոս Թահիրեան կառավարութեան հետ միասած, կաշխատի արդարացնել ապանող Թիւրք տղայներն։ Ա.յս կէտի վրայ ես կը լռեմ. գործը ինքնին սրտին այնչափ ապտուտ է մի պզտիկ հայ արուի խօսելու համար որ ես աւելորդ կը համարիմ անէ պետութեան աւելցնել։

ՔԱՂՈՒԱԾ «TIMES» ԻՆ ՌՈՒՍԱՀՈՒՊԷՆ ՏՐՈՒԱԾ ՄԻ ՀԵՌԱԳԻՐ

Times ի թղթակիցը Թուսճուգէն անգամ 29 ին մի հեռագիր ուղած է որմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածը, այդ մասին մի գաղափար տալ ընելու համար։

«Հայոց հայրենասիրական դաշնակցութիւնը» (ligue), թէ՛ հա և թէ՛ վատնա, ինձ պատուիրակութիւններ ղրկեցին։ Կանխատեսելով որ քօնֆերանս մը պիտի տեղի ունենայ, իրենց նատազով յայտերը կը կազմուին։ Ա.յս հայերը մեծաւ մասամբ վաճառականներ են Կարինէն և Վանէն։ Պէրլինի դաշնագրութիւնը բան մը չընելէ զատ, դրկէ՛ն աւելի վատ ըրաւ հայոց համար։ 61–րդ յօդուածը այնչա՛փ երկիմաստ էր որ Բ. Դուռը դիւրութիւն ունեցաւ խուսափելու զայն գործադրելէ։ բայց միևնոյն ժամանակ այնչա՛փ ալ պրոշ էր որ Բ. Դրան խորին ցաւութիւն կը պատճառէ հայոց վրայ։ այնպէս որ Սայիտ վաշայի ոխակալութիւնը իրեն բացարձակ առարկայ ըրաւ այդ յօդուածի և իւր երեք տարուան վարչութեան միջոցին հայերը խիստ անգթութեան հալածուեցան։ Լսուածներ եղած են որ Սայիտ փաշան ըսեր է թէ բոլոր հայերը պիտի չնչէ քան թէ պիտի թոյլ տայ որ հայկական խնդիր մը ծագի և 1880 ին Քիւրտերու դաշնակցութիւնը այս ոտքով կանգնուեցաւ։ Փաքը Ազիզ զանազան կողմերն հարիւրաւոր հայեր տակաւին բանտարկեալ կը ճնշուին որանք ձերբակալուած են 1880 ին, այն պատրուակաւ որ մասնակցած էին դաւադրութեան մը, որ բնաւ գոյութիւն ունեցած չէր բայց եթէ միայն հանճարեղ պաշտօնակալի մը երեւակայութեան մէջ որ պիտի թէ ինչ պատիժ մը տալը ինձ կը դնէ նեղ դիրքի մէջ։

Ա.յս հալածանքներու սարսափը, որ թէև նուազած է 1883 մայիսին Լօրտ Տըֆըրինին Սուլթանէն հետ ունեցած ուսումնասիրութենէն ի վեր, չատեր իրենց հայրենիքէն փախստական վանելու պատճառ եղաւ. չատեր Բուլղարիա և Պուկարիա եկան հաստատուելու և անձնասիրութեամբ կը ապահովեն աւելի բարեկամ ժամանակներու, երբոյ երկիրը վերադառնալու համար։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Քօնֆերանսը որի մէջ ո՛չ Թիւրքիան և ո՛չ Պուլկարիան ներկայացուցիչ պիտի ունենայ, մի պարզ դեսպանաժողով է քան թէ քօնֆերանս։ Հանգամանքներն այդ դեսպաններ Պուլկարիոյ միութիւնը կատարուած իրողութիւն համարելով, նախկին Ալեք. Բուռնելիի տնտեսական վիճակին վերաբերող մի քանի խնդիրներու կարգադրութիւնը պիտի ղեկավին։ Միևնոյն ժամանակ Յունաստանի, Սերբիոյ, Բուխարիոյ և Մոնթէնէգրոյի պահանջները և յատուցած դժուարութիւնները կոզգալ դրելու համար պիտի խորհին։

Բ.ր օր իրենց առաջին նիստը ատած և համաձայնութեամբ մի յիշատակագիր խմբագրած են որի պատճէնը իւրաքանչիւր դեսպան իւր պետութեան պիտի ղրկէ, Բ. Դրան հաղորդուելէ առաջ։

ՖՐԱՆՍԱ

Հոկտեմբեր 4 ին ամբողջ Ֆրանսան տենդային եռանդով կը յուզուէր. ամէն ոք հետապրքիր էր թէ արդեօք ինչ արդիւնք կունենան նոյն օր կատարուած քաէտարկութիւնները, երեսփոխանական ընտրութիւններուն համար։

Պահպանողականները մէ ժամանակէ ի վեր իրարու մօտեցած, դաշնակցութիւն կազմած և թէ՛ նոր լրագիրներ և գործակալութիւններ հաստատելով և թէ՛ այս և այն կողմ դրամներ ծախսելով, կաշխատէին միապետականները չատացնել նոր կազմուելիք Ազգային ժողովին մէջ։ Իսկ հանրապետականները նկատելով թէ հանրապետութիւնը այլևս արմատ բռնած է Ֆրանսայի մէջ, շատ կարեւորութիւն չէին տար միապետականներուն թափած վերջին ճիգերուն և զանազան կուսակցութիւններուն բաժնուելով, այս կամ այն անձին աւելի ընդունելութեամբ հանդիսանալու ընդդիմութիւնը երկնց ծրագիրը կընտրէին։

Հակառակ ընտրութիւնը եկաւ հաստատել թէ միապետականները կարծածնէն չատ տկարացած չեն դեռ և թէև չեն կրցած բնաւ մեծամասնութիւն կազմել Ազգայնոյ մէջ, բայց քանի քանի նահանգներու մէջ տմրողջական և մի քանիներու մէջ ալ մասնական յաղթութիւններ ձեռք բերած են։ Երեկ երեկոյ Փարիզէն եկած մի հեռագիրը կը յայտնէ թէ մինչեւ նոյն տեղն 175 պահպանողական և 134 հանրապետական երեսփոխան ընտրուած կան։ 222 ընտրութիւններ մնացած են համեմատականի։ Ուրեմն պահպանողականները այս անգամ 84 երեսփոխանական աթոռ աւելի վաստկեցան նորընտիր Ազգային ժողովին մէջ որ կը բաղկանայ ամբողջ սակս 384 երեսփոխաններէ նոր օրէնքին համեմատ։

Մնացեալ համեմատականի վրայ վճռելիք երկրորդ քաէտարկութիւնը, հոկտ. 18 ին, չենք կարծեր որ պահպանողականներուն նպաստաւոր լինի։ Հանրապետական զանազան դիմելները կը մտածեն իրարու և նորընտիր Ազգային ժողովը մեծ մասով կը կազմեն արմատական հանրապետական երեսփոխաններէ։

Ընտրութիւններէն յետոյ և այդ ահռելի փարիզի մէջ կատարուած զանգան պէտքերէն մին միայն յիշենք այստեղ իբր հետագրգռուած լինչ։ Gaulois պահպանողական լրագրի խմբագրապետութիւնը ըշ. երեկոյ լուսաւառութիւն կանչէ և խմբագրատան փողոցի վրայ նայող պատուհանների ապակիները կը ջարդարէ լուսաւոր տառերով, կեցցէ Ֆրանսա գրուած և 175 թուանշանը գրուած, ընտրուած մասպետական երեսփոխանների թիւը։ Փողոցէն անցնող բազմութիւնը այդ ցոյցէն դրդռուած, կը յարձակի խմբագրատան վրայ, Մարսէյլեզը երգելով և կեցցէ՛ Հանրապետութիւն պօռալով։ Խմբագրութիւնը կը դիմադասիկանութեան պաշտպանութեանը որ բանական դժուարութեամբ հասիկը կը յաջողի հանդարտեցնել ամբոխը։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Հոկտեմբեր 4 ին, կիրակի օր, երեսփոխանական ընտրութեան համար քաէտարկութիւնը հետեւեալ արդիւնքն ունեցաւ Պուշ-Տիւ-Ռօնի նահանգին մէջ։

Արձանագրուած ընտրողներ	139,353
Քաէտարկուներ	96,850

Արմատական կուսակցութեան ընտրելիներէն հետեւեալները ստացան քուէ

Բէյթալ նախկին երեսփոխան. վաճառական » »	40,262
Կրանէ » » խմբագիր	38,672
Բէլըթան » » »	37,039
Քլօվիս Հիւկ » » բանաստեղծ	35,705
Լէյտէ » » վաճառական	38,624
Ելիկյօն նահանգի Ընդհ. ժողովի անդամ. բժիշկ	33,932
Բայլի փաստաբան	33,688
Պաւլյէ նախկին օգնական քաղաքապետի	30,490
Պատեհական կառավարութեան ընտրելիներէն Ռուվիէ, նախկին երեսփոխան և նախարար	25,553
Տէյս նախագահ նահանգական Ընդհ ժողովին և վաճառական	20,869
Մայլիօն, նախկին քաղաքապետ և փաստաբան	19,144
Յուբիե խմբագիր	18,963
Կիպեր, նահանգական Ընդհ. ժողովի անդամ և փաստաբան	17,417
Մարթէն, նախկին քաղաքապետ Արլեհաուսը	17,402
Պաթէյ փաստաբան	16,990
Կէյ, նախկին քաղաքապետ Արլեհ. բժիշկ	16,504

Պահպանողական կուսակցութեան ընտրելիներէն

Լը Մէ. Քաղաքապետական խորհրդի անդամ. փաստաբան	30,154
Լիւս, նախկին նախագահ Սենատական սենեկին	29,481
Կիկու, երաւաբանական ֆաքիլտէի անդամ	29,323
Բըմոլը նախկին նահանգապետ	29,224
Տօմէրկ վաճառական	28,302
Տէ Սաթօրթա բուսաբան	28,170
Սալվաթօր կալուածատէր	27,763

Ընկերվարական (socialiste) կուսակցութեան ընտրելիներէ

Բարիչ	855
Լիւլէ, հրապարակագիր, քաղաքական յանցանքով մահուան դատապարտուած	826
Կէսա	618
Լօմպար	574
Պ. Քադընա	549
Չ. »	541
Պէսա	537
Քրէդիէն	532

Ինչպէս կը տեսնուի վերոյդրեալ ցանկէն, Մարսէյլի և իւր շրջակայքներուն մէջ, (radical) հանրապետական կուսակցութիւնը ամենէն չատ քուէ վաստկած է։ Բայց որովհետեւ երեսփոխան ընտրուելու համար, պէտք է որ արձանագրուած ընտրողներու Թուին քառորդին չափ և միանգամայն քուէարկուներու Թուին կէսէն դոնէ մէկ աւելի քուէ ստացած լինի, ոչ մէկ երեսփոխան չկայ ընտրուած բացարձակ առաւելութեամբ. ուստի երկրորդ քուէարկութիւն պիտի լինի համեմատականի վրայ (ballotage)։

1881 ի քաէտարկութեան ատեն, Պուշ-Տիւ-Ռօնի մէջ 66,000 քուէարկու եղած է որոյմէ 59,000 քուէն հանրապետականները ստացած էին և 7,000 յետադիմականները։

Ա.յս անգամ յետադիմականները իրենց բոլոր ճիգ Թափելին, իրենց զանազան կուսակցութիւնները միացան, իրենց մէջէն անտարբերները և յուսահատները դրդեցին քուէ տալու և ամենքը մէկ ցանկի վրայ միա-

նալով, 30,154 քուէ կրկին ձեռք բերել, մինչդեռ հանրապետական-ներըը զերծ ակարացնող զանազան կուսակցութիւններէ բաժնուած և իւրաքանչիւր հակառակ երեք ընտրական գիւղաւոր ցանկեր ունեցած էին, բայց ի մէս բաղմութիւն ցանկերէ։

Պառեհականները բաժնուելով արժանաւորներէն, պահպանողականներին չափ ալ չկրցան առանալ Պուշ-Տիւ-Ռոնի մէջ։ Իրենց առաջին ընտրելին, Բուլիէ, հապհ 25,553 քուէ առացաւ. մինչդեռ պահպանողական-ներէն 8 րդ ընտրելին, Սարվաթօր, առացաւ 27,763 քուէ։ Մի տարբերութիւն է այս որ ասկէ ընտրութեան ժամանակ Ֆրանսայի ամէն կողմէն կը նչմարուի։ Պահպանողականները իրենց վերջին օրհասական ճիգերը կը թափեն և փորը ի չառէ կը յարդարին։ Բայց չենք կարծեր որ այսչափ մի յաջողութիւն կարող լինի առաջնորդել զերծեալ դէպի իրենց նպատակը։ Հանրապետութիւնը այլ ևս ապահով բռնած է Ֆրանսայի մէջ։

Կը կարծուի որ առաջիկայ համերմասական ընտրութեան ժամանակ, Պուշ-Տիւ-Ռոնի ուր երեսփոխաններին ալ արձաստականներէն պիտի կրնան ընտրուիլ։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Յաջք փաշա Գազալեան, Թիւքքիոյ եկեմենական նոյնպիսի նախատրարը, հրաժարական տուեր է որ Սուլթանէն ընդունուեր և նորս տեղ նչանակուեր է Զիհնի էֆէնտին, բարերարական հաստատութիւնների (եվքաֆ) նոյնպիսի նախարարը։

—Թիւքքիոյ ազգագրական տեսչութիւնը մի ազգ հրատարակած է Կ. Պոլսի լրագրներէն մէջ ազդ կը պատուիրէ Պուլկարական յեղափոխութեան նկատմամբ ամէն լուրերի չհաւատալ և չհրատարակել, եթէ ոչ պատժի կենթարկուին։

—Թիւքքիոյ հայերի Գաարիարք, Յարութիւն Ալթազանը, անց. 7/19 ին Պօյաճի գիւղի նորաչէն եկեղեցւոյ օծման հանդէսը կատարեր է։ Այդ եկեղեցական հանդէսէն յետոյ մի փառաւոր ճաշ արուեր է իրեն ու առնախօսներ յոյս յայտներ են թէ հայ ազգը իւր պատրիարքութեան օրով նոր արեւ և նոր կեանք պիտի տեսնէ և թէ ինք, իբր մի նոր Մովսէս, պիտի առաջնորդէ ժողովուրդը դէպի Աւետեաց երկիրը։ Յարութիւն Գաարիարք այդ խօսքերուն իբր պատասխան, չկրնալով բարեմաղթութիւններ ալեր է Օսմանեան բարեխնամ տէրութեան առաստան և միշտ զօրաւոր ծառայն հայ մնալ, «որով չնորհիւ է դալոս և է լերինս կարող եմք առերեսիլ չմեզ» ասեր է։ Կերեւի թէ Յարութիւն Գաարիարք դալտ և լեռ առեր, Պօյաճի գիւղ ալ նաւամատոյցին մերձաւոր ցերեկուան էֆէնտիի տունը միայն կը համնայ։ Ի՜նչ չատ մտացեր է իրաղբումն 4 ժամ հեռի Փալան Տէօքքէն լեռին վրայ հայ կաթուանեների յաճախ կողոպտուիլը։

—Թիւքքիան Թրիէսթէն, Վատնայէն և Պուլկարէն եկոզ ճանապարհներին համար քարանթինան իջուցեր է 2 օրի։ Բիւսթինեանէն, Դանաբէն և Օսմանեան եկողներին համար 1 օրի։

—Երեկ երեկոյ Փարիզէն ստուած մի հեռագիր կխմացուէր թէ Կ. Պոլսի մէջ մի գաղտնութիւն երեւան եկած է Սուլթանը թունաւորելու համար։ Այդ գաղտնութեան դէմառոր պատգուխները եղած են նախկին նպարբաս Սայխտ փաշան և Բէյֆենի դիւցազնը Օսման փաշան, որ Սուլթանի հրամանով ձերբակալուած են այժմ։

—Երեկ Լօնտոնի Թերմեր հրատարակած են թէ անդլիական ղօրքերը դրաւած են Հերատը։ Տեղագիներէն ընդդիմութիւն չէ եղած։

—Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն թէ մեծ պետութիւնները մի ծանուցագիր պիտի ղրկեն Յունաստանին և Սերպիոյն պրով պիտի առաջարկեն պինդիտի լինել։ Համաձայնութիւնը կատարեալ կերեւի մեծ պետութիւններին մէջ։

—Պերլինի մէջ ուրախութեան յայտերը եղեր են, Ֆրանսայի ապստամբին ժողովին մէջ միաբանականները չատ ատթուս վատահելուն համար։ Բայց կը կարծենք երկրորդ քաէտպիտութիւնը ի դերեւ պիտի հանէ երկնց յոյսերը վասն զի համերաշխականները սկսած են միանալ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29 ԷՆ ՀՈԿՏ. 6

ՆԵՐԱՑՈՒԹԻՒՆ

==

ԲՈՒՐԴ. Հիմնական բաթեփոխութիւնն մը չկրնալով ստանալու տեսակներու վրայ վաճառումները կը շարունակեն. այս չաբաթ վաճառուած է 1700 հանի մօտ, որմէ 400 հատ Թէրեքլիմ Թարիմոյի տեսակները 63–72½ ֆր. 600 հատ Սիրիոյ ապրանքներ 102½110 ֆր. 100 հատի չափ Հալէպի լուացուած 180–195 ֆր. 100 քիլօն։

ԲԱՄԲԱԿ. Դեռ քարանթինաները արգելք կըլլան գործոյ առնմանի ընդարձակման, անուանական դիները Սատանա, Թարսուս 52–56, Զմիւռնիա 58–63 ֆր. 50 քիլօն։

ՄԵՏՄՓՈՒՂԼԻՆ. Մինչ Թոյլ վիճակի մէջ է։ Շաբաթուս վաճառումնց մէջ կը նչանակեմք 10 հատ Սիրիոյ մատրս 46–48 ֆր. 2000 քիլօ Սիրիոյ ֆրիզօն 6, 10 ֆր. 2000 քիլօ Րէշտի ֆրիզօն 4¾ ֆր. 6000 քիլօյի չափ Պուսայի ֆրիզօններ դանազան դիներով։ Նախորդի Թանիալը կարժէ 3, 40, չխառը 2½ ֆր.։

ԿԱՆԷՓ. Դիները մի քիչ կտրիճլատհակառակ ունին, Ինէպոլի 54–63, Իսնեռա 56–57, Զմիւռնիա 57–58, Ծամիա 56–59 ֆր. 100 քիլօն,

ՅՈՐԵՆ. Հրապարակը հաստատ է և մանաւորապէս Ռուսիոյ տեսակները դերէն կտրեալ վաճառումները եղած են. օրական դիները Գէրասիանց-քա 17¾–18¼, Ագիմ Ազօֆ 18½–18¾, Վատնա հին և նոր 15½–17½, Ռոստովոյ 17½, Սատանա, Տրապիզոն 15½–17½ ֆր. 100 քիլօն։

ՎԱՐՍԱԿ (avoine). Լաւ պահանջ կայ։ Օրական դիները Ռուսիոյ ապրանքները 15½–16, Զմիւռնիա, Ռոստովոյ Գանտրմա 15–15½, Սամսան 13–15 ֆր. 100 քիլօն։

ԵԳԻՊՏԱՑԻՐԵՆ (maïs) Մանր տեսակները աւելի պահանջ կայ և կարժէն 12¾–13 ֆր. խոշոր տեսակները։ Ինչպէս Տրապիզոն, Փոթի, 12½ ֆր. 100 քիլօն։

ԳԱՐԻ (orge). Ըստ տեսակին 10–12½ ֆր. 100 քիլօն։

ԼՈՒԲԻԱ. Նոր Տրապիզոնի մաքրուած ապրանքները պատրաստ 30½ և ապագանձնելի 28 ֆր. 100 քիլօն։

ԿԱՆԵՓԻ ՀԱՒՆՏ (graines de chanvre) Իւնեռա և Ծամիայի ապրանքներէն 31½–32 ֆր. Գործոյ կըլլան. Զմիւռնիա և Օսէռայի ապրանքներ կարժէն 26–27 ֆր. 100 քիլօն։

ԹՈՋՆԱԿՆԵՐ (alpiste) · 100 քիլօն 25½–26 ֆր.։

ՇՈՒՇՄԱՆ (sésames). Առնպահները պահանջ ցոյց կուտան դիներու վրայ յատկապէս չընելով, նոր Եաֆայի ապրանք 42½–43 և Ատանա, Թարսուս տեսակները 41½ ֆր. կարժէն 100 քիլօն։

ԽԱՇԽԱՇ. Զմիւռնիա և Սատանի ապրանքները 28½–29 ֆր. 100 ք.։

ԿՏՄԻԱՀԱՆ. Իւղապարծնելու համար 26–27 և դեղապարծնելու համար մաքուր ապրանքներ 25–27 ֆր. 100 ք.։

ԿԱՂԻՆ. Նարնջու գինը 35 և հինները 30–31 ֆր. Նարնջու կոպրատած-ները 93–94 ֆր. 100 քիլօն։

ԾԻՐԱՆԻ ԿԱՂԻՆ. Պահանջը աւելնալով բաւական գործեր եղած են, ըստ տեսակին 35–37 ֆր. 100 քիլօն։

ԴԵՂՆԱՀԱՏ. Շատ գործ չէ կրնար լլալ, դիները 110–125 ֆր. 100 ք.։

ՄԵՂՐԱՄԱՄ. Տանկաստանի ապրանաց դիները 160–170 ֆր. 50 քիլօն։ Կը յուսացուի թէ երկու տասնէն վաճառումներ լլալ սկսին։

ՍՅՈՒՐՃ. Հաստատ է, Րիօթ ապրանքները ըստ տեսակին 46–59 ֆր. 50 քիլօն։

ՈՂՈՒԶԻ ՄՈՐԹ. Հինները 27–32 և նորերը 34–35 ֆր. տուկնան։

ՈՉԽԱՐԻ ՄՈՐԹ. Առանց վարխատութեան 60–65 ֆր. Տանկաստանի տեսակներէ, 53 ֆր. Տիխախ ապրանքներ 100 քիլօն։

ԳԱՌԱՆ ԵՒ ՈՒԼԻ ՄՈՐԹ. Ըստ տեսակին 12–18 ֆր. տուկնան։

ՆԱԳԱՅՏԱԿԻ ՄՈՐԹ. Քիլօն 3, 50–3, 70 ֆր. են կրնայ վաճառուիլ։

ԱՐՏԱՑՈՒԹԻՒՆ

==

ՇԱՓԱՐ. Հոս 3 քիլանոցը 60½ և 2 քիլանոցը 61½ ֆր. Թիւքքիէն փաչի տեսակը 49–50 և կոտրատածները 54–54½ ֆր. 100 քիլօն։

ՍՈՒՐՃ. Հաստատ է, Րիօթ ապրանքները ըստ տեսակին 46–59 ֆր. 50 քիլօն։

ՈՐԴԱՆ ԿԱՐՄԻՐ. Ձերմակները 3, 40–3, 60 և սեւերը 3, 50–4, 20 ֆր. քիլօն։

ՊՂՊՂ. Շատ հաստատ է, Սեպտեմբերի տեսակները 94 և Սատմիթրա 86 ֆր. 50 քիլօն։

ԲՐԻՆՁ. Ծէկոլոյի ապրանքները 30–37 ֆր. 100 քիլօն։

ԿԱՊԱՐ. Քիլօն 29, կարը և թերմ 34–34½ ֆր. 100 քիլօն։

ՊՂԻՆՁ. Թերմը 140 կարը 150 և եւրոպիոյ ապրանքները 105 ֆր. 100 քիլօն։

ՁԻՆՓՕ. 49 ֆր. 100 քիլօն։

Գ.

ԱՁԳ

Տիկին և Պ. Վէքի պատիւ ունին ծանուցանելու յարգ. հայ հասարակութեան որ բացած են մեծ-րդա մի կահատրեալ Թաղակատան (pension bourgeoise) ուր պատուաւոր և հանգիստ կերդոյ բնակութեան չորքանի մէջ կրնան անցնել ուղղութեան համար ամէն տեսակ յարմարութիւններ կը գտնուին։

Իւրաքանչ պայմանները չափաւոր են։

Իրենք տեսնել ուզողներ պէտք է դիմեն Բարատի փողոց թիւ 203, կէսօրէն մինչեւ ժամ 3։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՍՄԲԻՒՄ Գ. ՀԱՒԱՃՆԱՆ

ՁԱՆԶՆԱՑԱՏ Ի ՄԱՐՍԻԼԻԱ

ԱՐՏԱՔՈՒՓԵԱՆ ԵԻ ՆԵՐՔՈՒՓԵԱՆ

ՍՊՐԱՆԱՑ

ԽՐԱՏԱԳՐԱՏԱՆ ԱՋԳ

Հեղինակները կամ թարգմանիչները որք կուզեն որ իրենց գործին վրայ դրատատուած հրատարակութ Քրմնիթան մէջ, պետք է որ երկու օրինակ պրկեն իրենց դրքէ. մեկը խմբագրատան մէջ պահելու համար, միւսն ալ Ռուսիա պրկուելու համար մեր դրատուն աշխատակցին։

JOHN SARKIS

PAPASIAN

PAPETERIE — LIBRAIRIE

Magasin de Musique

RUE FRANQUE, PASSAGE CRAMER, 1

SMYRNE (Turquie d'Asie)

Fournitures pour Consulats, Agences, Bureaux, Écoles, etc.

Articles pour Photographes, peintres et ingénieurs.

Cartes Géographiques et maritimes, Plans de Smyrne et photographies (vues) de différentes villes de l'Asie-Mineure.

Reliure en tous genres, et Commissions de travaux d'imprimerie.

Tablaux, Corniches, Baguettes. *Encadrements* avec soin et précision.

Grand assortiment de Musique des plus renommés éditeurs et *Seul Dépôt* des éditions économiques de Ricordi, Peters et Litolff.

Instruments à Cordes, Pupitres-musique, Cordes pour Violon, Guitarre, Mandoline et Piano des meilleures fabriques d'Europe, etc., etc.

On se charge de toutes sortes de Commissions.

ՏՆՕՐԻՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Ա· ՓՈՓՈՒՓԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

Հայերէն տպարան Ա· Փորրուգալեանի

Մ Ա Ր Ս Ի Լ Ի Ա

Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER rue Vacon 50.